

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 31 (286) | ГОД VII | 5 ЖНІЎНЯ 962 | ЦАНА 60 ГР

Навука — сельскай гаспадарцы

Да 1939 года спецыялістаў у галіне меліярацыі рыхтавалі ў нас вышэйшыя палітэхнічныя інстытуты. Гэтыя навуковыя ўстановы ў асноўным былі адарваныя ад сельскай гаспадаркі. Каб меліярацыйную навуку наблізіць да практыкі ў Народнай Польшчы створаны аддзелы воднай меліярацыі пры вышэйшых навуковых сельскагаспадарчых установах. Студэнты і навуковыя супрацоўнікі такіх аддзелаў цесна звязаны з практыкай у галіне меліярацыі на вопытных пляцоўках, якія існуюць у большых меліярацыйных раёнах. Некаторыя кафедры вышэйшых навуковых сельскагаспадарчых устаноў вядуць навуковыя доследы ў галіне меліярацыі. Але перад меліярацыяй пастаўлены больш патрабавальныя мэты: яна павінна зрабіцца адным з важных фактараў шпаркага павышэння ўзроўню сельскай гаспадаркі — павялічыць плошчу ўраджайных кармоў, сенажацяў і палёў. І таму патрэбная была ўстанова, якая каардынавала б навукова-даследчыя працы ў галіне меліярацыі.

Такой установай з'явіўся Інстытут меліярацыі і зялёных угоддзяў з сядзібай ў Варшаве, створаны ў 1953 годзе. Ён з'яўляецца адной з важных устаноў, якія даюць каштоўныя даследчыя вынікі для Камітэта па справах меліярацыі, зялёных угоддзяў і торфазнаўства пры Польскай Акадэміі Навук.

Апрача меліярацыі Інстытут займаецца доследамі ў галіне рацыянальнай гаспадаркі зялёнымі ўгоддзямі і торфазнаўства. Такая шматгранная спецыфіка галін дзейнасці патрабуе аб'яднання намаганняў многіх вучоных і работнікаў сельскай гаспадаркі. Яны супрацоўнічаюць або працуюць у розных вопытных пляцоўках. А пляцовак гэтых Інстытут мае нямала: 6 даследчых аддзелаў, 2 даследчыя пляцоўкі і 2 даследчых станцыі. Кожная з гэтых арганізацыйна-даследчых адзінак мае дакладна акрэсленыя заданні. Напрыклад, вельмі важныя і карысныя доследы вядзе даследчая пляцоўка Інстытута на рацэ Бебжы. Пашы і сенажаці на тарфяных глебах не даюць яшчэ ў нас належнай ураджайнасці. Новыя метады іх загаспадаравання і выкарыстоўвання (пакуль што пробныя) прыносяць выдатныя вынікі, і гэтыя метады будуць з часам распаўсюджвацца і на Беласточчыне.

Маштаб прац Інстытута пашыраецца яшчэ на некалькі важных галін сельскай гаспадаркі. Імі з'яўляюцца: рэгуляцыя рэк у сельскагаспадарчых мэтах, арашэнне і асушэнне, пабудова навадняючых каналаў і басейнаў, а таксама — актуальнае ў апошнія гады — абсталяванне дажджоўняў (прылады для распрыскваня вады на глебу ў час пасухі).

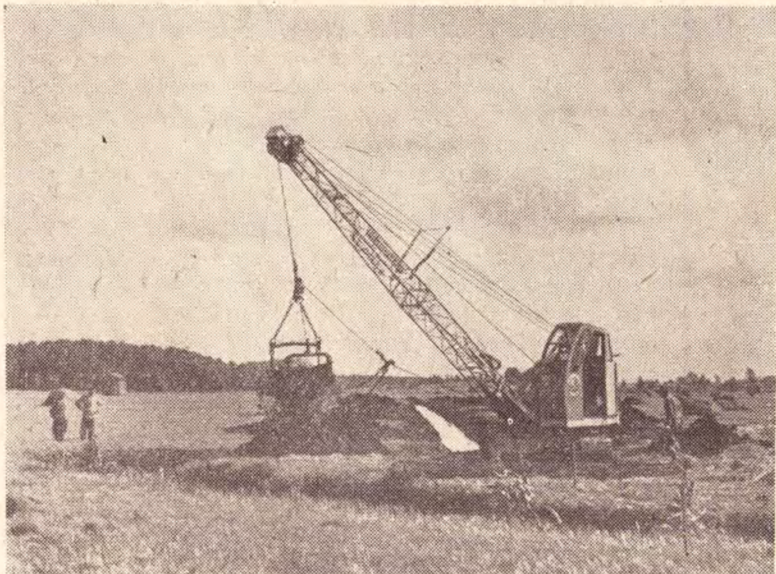
Варшаўскі Інстытут меліярацыі і зялёных угоддзяў праводзіць доследы і на Беласточчыне. Тут знаходзіцца некалькі даследча-назіральных пунктаў. Інстытут мае ў нашым ваяводстве сваю вялікую даследчую гаспадарку. З'яўляюцца ёю вядомыя нашым чытачам «Кувасы». У Беластоку выдадзена важная для сельскай гаспадаркі і часткова для прамысловасці кніжка п. з. «Асновы гаспадарання тарфянікамі і торфам на Беласточчыне». Кніжка з'яўляецца вынікам абагульненняў шматгадовых доследаў, праведзеных вучонымі — земляробамі на Беласточчыне і ў іншых падобных сельскагаспадарчых раёнах краіны.

Дарэчы, дырэктар Інстытута праф. д-р Зігмунт Сохань паходзіць родам з Беласточчыны, з мястэчка Васількова.

— А гэта мяне яшчэ больш спалучае з Беласточчынай у нашай навукова - даследчай працы, — сказаў прафесар...

Інстытут супрацоўнічае з усімі падобнымі інстытутамі ў сацыялістычных краінах. Ды не толькі. З 20-цю ін-

(Працяг на стар 4)

Праставанне рэчкі Руднік. Беластоцкі павет.

Фота А. КАЗБЯРУК

У НАШЫХ СУСЕДЗЯЎ

МАЛАДЫЯ СКРЫПАЧКІ. Іграюць студэнткі Брэсцкага музычнага вучылішча Галя Гысенчук і Марына Кліменка.

Кааператыўнае будаўніцтва

Усё пачалося на Гайнаўшчыне. Дзякуючы плённай ініцыятыве старшыні гайнаўскага ПЗГС Кастуся Майсені і яго непасрэдным самаадданым намаганням — у мінулым годзе ў дваццаці сямі вёсках Гайнаўскага павета пачата будова новых, прасторных мураваных крамаў. У кожным выпадку, уласны ўклад хлебаробаў дасягаў трыццаці працэнтаў вартасці крамы.

Былі людзі, нават на адказных пасадах, якія вельмі скептычна адносіліся да пачынанняў гайнаўскага ПЗГС. Яны не верылі ў паспяховасць гэтага мерапрыемства. То ж яшчэ ніколі ў гісторыі Беласточчыны не здаралася, каб адначасова ў 27 вёсках вясці так каштоўныя будоўлі, а тым больш — на тэрыторыі не вельмі багатай Гайнаўшчыны.

Зараз Гайнаўка святкуе поўны трыумф сваіх пачынанняў. Большасць крамаў ужо амаль гатовыя, а ўсе гандлёвыя будынкі, якіх будова пачалася ў мінулым годзе, будуць адданы ў карыстанне яшчэ перад зімою. Гайнаўскі ПЗГС пачынае будову наступных 24 крамаў. Пасля аддання іх у карыстанне Гайнаўшчына атрымае зусім новую гандлёвую сетку, поўнасцю забяспечваючую патрэбы вясковага насельніцтва.

Прыклад Гайнаўскага павета аказаўся вельмі заразлівым. ... зараз перанялі ПЗГС-ы у іншых раёнах Беластоцкага ваяводства. Цяпер пры выдатнай дапамозе жыхароў будуецца 90 вясковых крамаў, не ахопленых інвестыцыйным лімітам, а ў бліжэйшыя гады пабудуецца яшчэ кал... ста. Гэта будуць крамы, абсталяваныя навейшай тэхнікай, перш за ўсё зборнага характару.

Сярод іншых інвестыцыйных пачынанняў, накіраваных на больш спраўнае абслугоўванне сялянства, трэба адзначыць пабудову пякарань і складаў сельгасмашын.

У апошнім часе выявілася ... штораз расце запатрабаванне сялян на гатовы хлеб. Пры сучаснай колькасці і тэхнічным стане пякарань не змогуць яны поўнасцю за-

(Працяг на стар 4.)

Самародны інжынер

У Гуранскай грамадзе на Сакольшчыне, на калоніі Лішчаная, жыве вельмі цікавы чалавек, аб якім шырока ведаюць у гэтай мясцовасці. Завуць яго Павел Валошын. Будынкі Валошына размешчаны ў хмызняку. Непадалёку ад будынкаў працякае ручаёк Вершаліна. З двух бакоў лясок. І вось тут, на паўтара гектарах зямлі гаспадарыць Павел Валошын. Вялікую частку яго палетка займае малады сад, які дае ўжо плады. І калі гаварыць аб гаспадарскіх будынках, дык Павел Валошын свайго роду рацыяналізатар. Нягледзячы на тое, што жыве ён амаль ў лесе, пабудаваў даволі вялікія хлявы не з дрэва, а з гліны. З боку панадворка яны атынкаваныя. Выгляд даволі прыгожы. Ды такія хлявы з грубымі, глінянымі сценамі вельмі цёплыя. У хляве таксама парадак. Уздоўж яго пасярэдзіне, вылётны калідор, а паабапал стаіць жывёла. Вось такога парадку і чысціні ў хляве можна пажадаць усім гаспадарам.

(Працяг на стар. 5)

Кар'ера супольнага рынку

Нядаўна праведзеныя размовы ў Брусселі ў справе ўступлення Вялікабрытаніі ў т. зв. Еўрапейскую эканамічную суполку, папулярна названую Супольным рынкам, выклікалі і сярод нашага грамадства зацікаўленне гэтай арганізацыяй. Што ж яна сабою ўяўляе?

Гэтая арганізацыя была аснавана пяць год таму назад. Яе базай была Еўрапейская суполка вугалю і сталі, якая дзейнічала ад пачатку 50-х гадоў. 25 сакавіка 1957 года прадстаўнікі Францыі, Германскай Федэратыўнай Рэспублікі, Італіі, Галандыі, Бельгіі і Люксембурга падпісалі Рымскі трактат, прадугледжваючы прынцыпы цеснага эканамічнага супрацоўніцтва ва ўсіх галінах, а таксама справы гандлёвых адносін членаў Супольнага рынку з краінамі, якія не належаць да гэтай арганізацыі.

Адной з палітычных прадпасылак аснавання гэтай арганізацыі было жаданне ўтварэння на заходнееўрапейскім кантыненце гаспадарчай процівагі ў адказ на дамінуючыя ў той час у капіталістычным свеце Злучаныя Штаты. У гэтым бачыла сваю карысць ГФР. Яна імкнулася разам з падпарадкаванымі сабе партнёрамі націскаць на ЗША, каб здабыць большыя прывілегіі ў НАТО. Пазней следам Заходняй Германіі намагалася пайсці Францыя, у якой паявіўся ваяўніча настроены генерал дэ Голь.

Палітычныя меркаванні ў значнай ступені вырашылі аб дагэтуляшніх поспехах Супольнага рынку. Пасля падзення брытанскай канцэпцыі Еўрапейскай стрэфы свабоднага гандлю, якая мела быць процівагай для Супольнага рынку, паасобныя краіны Заходняй Еўропы пачалі шукаць уласных дарог збліжэння з Супольным рынкам. Свае кандыдатуры на членаў Супольнага рынку высунулі ў гэтым годзе: Вялікабрытанія, Данія, Ірландыя і Нарвегія. Можна тады меркаваць, што гэтыя дзяржавы гатовы прыняць на сябе ўсе абавязкі, вынікаючыя з Рымскага трактату. Калі мова ідзе аб Даніі, Ірландыі ці Нарвегіі, дык так менавіта выглядаюць справы. Нарвежскі парламент павінен быў нават увесці пэўныя змены ў канстытуцыю, каб можна было перадаць частку суверэнных правамоцтваў у галіне эканомікі і гандлю ўладам Супольнага рынку. А паміж Вялікабрытаніяй і гэтай арганізацыяй вось ужо звыш года працягваюцца размовы, у ходзе якіх англічане намагаюцца вытаргаваць для сябе і сваіх дамініёнаў пэўныя прывілегіі. Пра што ж тут разыходзіцца?

Супольны рынак з'яўляецца арганізацыяй, намагаючайся абмежаваць гандаль з краінамі, якія не належаць да яе. Большасць гандлёвых здзелак, перш за ўсё звязаных з купляй, Супольны рынак хоча праводзіць ва ўласным коле. Толькі ў выпадку, калі ўласныя запасы не патрапяць пакрыць запатрабаванняў, члены арганізацыі будуць звяртацца да іншых краін. Такім чынам Вялікабрытанія зусім разгубілася. Уступленне ў Супольны рынак дало б ёй магчымасці шырокага экспарту ў краіны Заходняй Еўропы. З другога аднак боку гэта пагоршыла б экспартную сітуацыю такіх краін Брытанскай садружнасці як Канада, Аўстралія і Новая Зеландыя, асабліва, у вырабах, на якія няма зараз вялікага запатрабавання ў Заходняй Еўропе. І вось Вялікабрытанія дамагаецца прывілегій, хоча запэўнення, што сельскагаспадарчыя прадукты трох прыгаданых краін будуць купляць краіны Супольнага рынку. Пакуль што гэтае патрабаванне не можа быць здзейснена, таму што ані Францыя, ані Іспанія, ані нават Галандыя не хочуць адмовіцца ад развіцця сваёй сельскай гаспадаркі і абмену яе прадуктамі ў рамах Супольнага рынку.

Супольны рынак часова знаходзіцца ў стадыі добрай кан'юнктуры. Аднак няспынная і ўсё ўзрастаючая канкурэнцыя паміж манаполіямі і капіталістычнымі дзяржавамі не можа гарантаваць гэтаму рынку ў будучыні поспеху. Шэраг такіх краін, якія маглі б уваходзіць ў склад Супольнага рынку просяць толькі аб'яднацца з ім у таварыства. Да гэтых краін належаць Грэцыя, Турцыя, Аўстрыя, Швецыя і Швейцарыя. Не хочуць яны быць паўнапраўнымі членамі, каб не адмаўляцца ад шырокага эканамічнага абмену з іншымі краінамі, што ў практыцы абмяжоўвае Рымскі трактат.

Усё гэта замест таго, каб спрыяць капіталістычнаму свету, шкодзіць яму, паглыбляе яго супярэчнасці і можа гарантаваць Супольнаму рынку толькі часовую кар'еру.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

Беларуска-рускі слоўнік

Выйшаў у свет «Беларуска - рускі слоўнік», падрыхтаваны Інстытутам мовазнаўства Акадэміі навук БССР пад рэдакцыяй акадэміка АН БССР К.К. Крапівы.

У выданні змешчана 90 тысяч слоў, а таксама значная колькасць словазлучэнняў, фразеалагізмаў, прыказак, прымавак. Па свайму аб'ёму новы слоўнік амаль на 10 друкаваных аркушаў большы, чым Руска - беларускі слоўнік, які выйшаў некалькі гадоў назад.

У яго ўключаны ўсе словы, якія шырока ўжываюцца ў беларускай мастацкай літаратуры, публіцыстыцы і навукова - папулярных выданнях. Дастаткова поўна дадзена найноўшая лексіка, якая ўвайшла ва ўжытак у гады сацыялістычнага будаўніцтва.

Слоўнік выпушчаны Дзяржаўным выдавецтвам замежных і нацыянальных слоўнікаў.

(БЕЛТА)

УСЕАГУЛЬНАЯ ЗАБАСТОЎКА У БЕЛАВЕЖСКАЙ ПУШЧЫ (11)

ФІНАЛ

Вялікія намаганні зрабіла КПЗБ у арганізаванні матэрыяльнай дапамогі бастуючым. Беластоцкі акруговы камітэт у студзеньскім пісьме, накіраваным у мясцовыя партыйныя арганізацыі ў раёне Сямяціч, гаварыў, што «ставім перад усёй арганізацыяй пытанне аб дапамозе бастуючым сялянам у Гайнаўцы... Трэба разгарнуць кампанію па збору дапамогі і пасылкі дэлегатаў, выбраных на мітынгах, для даручэння гэтай дапамогі і выказання салідарнасці ў іх барацьбе».

З падобнымі пісьмамі акругозы камітэт звярнуўся і да іншых арганізацый, якія мяжавалі з Пушчай.

Дзякуючы свайму непарушнаму становішчу, забастоўшчыкі перамаглі. 4 лютага быў падпісан дагавор паміж прадстаўнікамі белавежскага цэнтральнага забастовачнага камітэта і Дырэкцыяй дзяржаўных лясоў. Забастоўшчыкі дабіліся павышэння зарплаты на 30%.

У агні забастовачнай барацьбы Саюз малазямельных сялян вырас ў масавую легальную арганізацыю працоўнага сялянства. Яго радыкалізм, які быў вынікам уплываў КПЗБ, карыстаўся высокім аўтарытэтам на вёсках. Ён стаў сапраўдным цэнтрам барацьбы за інтарэсы працоўных мас на гэтай тэрыторыі. Усё гэта нагнала жах на бельскае старостава. 1 сакавіка яно спыніла дзейнасць Саюза на сваёй тэрыторыі. У Нараўскім і Масеўскім гуртках Саюза паліцыя забрала ўсе арганізацыйныя паперы. Старшынь гурткоў страшыла, што калі не збяруць членскіх білетаў і не дастаўяць іх у паліцыю, будуць арыштаваны. Гэта было бяспраў'е Бо саюз не быў распушчаны, а толькі спынялася яго дзейнасць. Падобныя практыкаванні прымяняліся ў гміне Белавежы, у Лазянцы і іншых мясцовасцях бельскага павета. Следам за пастановай бельскага старостава пайшоў староста ў Пружанах, які 9 сакавіка 1933 г. таксама спыніў дзейнасць Саюза на сваёй тэрыторыі.

Кіраўніцтва праўлення аддзела ў Бельску пачало хадатайнічаць у беластоцкага ваяводы ў справе адмены пастановы старосты. Але хадатайніцтва было адкінута. Ваявода тлумачыўся «падрыўнаю дзейнасцю» арганізацыі.

Вельмі трапна адрэзаў ваяводзе на старонках «Работніка» Эдуард Грыневіцкі. Ён пісаў: «... найбольшы падрыўнік звіў гняздо ў страўніках рабочых».

Пасля забароны дзейнасці Саюза малазямельныя сяляне падвергліся тэрору паліцыі і лясных улад.

Арыштавана было каля 20 дзеячоў гэтага саюза, пасыпаліся судовыя прыгаворы за актыўны ўдзел у забастоўцы. 15 сакавіка акруговы суд у Беластоку прыгаварыў на год турмы Аляксандра Бартасевіча з Ківачыны, Белавежскай гміны. Суд гродскі ў Белавежы, таксама ў сакавіку, за арганізацыю пратэстацыйнай забастоўкі ў сувязі са спыненнем дзейнасці саюза малазямельных папкараў сакратара аддзела прафсаюза рабочых ляснойпрамысловасці Хмялеўскага трыма месяцамі турмы, а Мішчука і Турчынскую адным месяцам зняволення.

28 сакавіка гэты ж самы суд у Белавежы вынес турэмны прыгавор трынаццаці малазямельным сялянам. Атрымалі яны ад 3 да 6 месяцаў турмы. Апрача гэтых, яшчэ 30 удзельнікаў забастоўкі былі пакараны турэмным зняволеннем. Некалькі асоб сядзела ў турме без судовых прыгавораў.

Вымоўным з'яўляецца факт, што ніводнаму з іх не была даказана іншая віна, апрача той, што баставалі. А белавежская забастоўка была ж эканамічнай забастоўкай.

Суровую расправу над удзельнікамі забастоўкі ўчыніла таксама лясная служба. Сярод гэтых памагатых паліцыі выдзяляліся гаёвыя Стэфан Маслоўскі, Станіслаў Шыманскі і Юзэф Шэскот, ляснічы Вэсалоўскі і намеснік надляснічага Бжазоўскі.

Усе праявы грамадскай актыўнасці і прагрэсіўнай думкі знішчаліся фізічнай сілай паліцыі і яе пасобнікаў.

Б. НІКІЦЮК

БАРОН фон ГОЛЬДРЫНГ

Генрых сустракае Берціну

— Вам тэлеграма, гер обер-лейтэнант! — паведаміў дзяжурны па штабу.

«Сёння а шаснаццатай дваццаць буду ў Шамбрэі. Сустракайце. Берціна».

«Якога д'ябла тут табе трэба!» — пра сябе вылаяўся Генрых і пастукаў да кабінета Еверса.

— Будуць нейкія даручэнні, гер генерал?

— Сёння не.

150

—Тады дазвольце звярнуцца да вас з просьбай!

— Калі ласка.

— Я атрымаў тэлеграму ад сваячкі Бертгольда, яна просіць сустрэць яе а чацвертай з хвілінамі ў Шамбрэі. Калі вы дазволіце...

Генерал глянуў на гадзіннік.

— Вам вязе, гер обер-лейтэнант, як заўсёды: за трыццаць хвілін намеснік Мілера, гер Заўгель, едзе маёй машынай сустракаць прапагандыста ад штаб - кватэры. Вы можаце паехаць з ім.

Заўгель шчыра ўцешыўся, даведаўшыся, што ў яго будзе такі спадарожнік, як Гольдрынг, і паабяцаў праз паўгадзіны чакаць з машынай каля гасцініцы.

Не падымаючыся да сябе ў нумар, Генрых адшукаў Моніку.

— За некалькі хвілін за мною заедзе намеснік Мілера Заўгель, — сказаў ён дзяўчыне. — Вось супраць гэтага Заўгеля я хачу вас папярэдзіць. Ён сказаў мне, што на электрастанцыі, куды вы часта ездзіце, працуе яго агент, якога ўсе лічаць за макі, і што гэты агент мае нейкія падазрэнні супроць вас і Франсуа Фларэнціна. Па загаду Заўгеля за вамі пільна сочаць. Відавочна, і за Франсуа таксама. Вывады зрабіце самі. А цяпер не трэба, каб Заўгель мяне бачыў з вамі.

— Каго гэта вы сустракаеце з такім гонарам? —

151

спытаў Генрых Заўгеля, калі іхні «Хорх» паімчаўся па шашы, следам за аўтамашынай з пяццю аўтаматчыкамі.

— Пфайфера! Самога Пфайфера, барон! Як, вы не ведаеце Пфайфера? Гэта ж адзін з найлепшых аратараў Нямеччыны, адзін з найбліжэйшых памагатых Гебельса!

Відавочна, Заўгель меў рацыю. Прынамсі ў Шамбрэі іх паведамілі, што выступленні Пфайфера карыстаюцца выключным поспехам. Ён, як выявілася, прыехаў яшчэ раніцай і ўжо паспеў выступіць перад афіцэрамі гарнізона і ў двух падраздзяленнях перад салдатамі. Тэма ўсіх выступленняў была адна — «Што сталася пад Сталінградам».

У пошуках Пфайфера Генрых і Заўгель пабывалі на двух мітынгах і выслухалі дзве прамовы сучаснага Цыцэрона. Пфайфер, каржакаваты чалавек з салідным пузам, сапраўды быў нядрэнным аратарам. Гаварыў горача, нават палымяна, голас у яго быў моцны і добра натрэнаваны. Генрых назіраў за тварамі слухачоў. Аратарскае майстэрства Пфайфера рабіла ўплыў на аўдыторыю: салдаты разам з ім крычалі «Гох!», калі таго хацеў прамоўца, і амаль не плакалі там, дзе ён, сцішыўшы голас, з трагічным хваляваннем гаварыў пра пагібель арміі Паўлюса.

(Працяг на стар. 7)

152

Літаратурная старонка

ТРЫБУНА ЛІТАРАТУРНАГА АБ'ЯДНАННЯ

№ 45

АЛЕСЬ БАРСКІ

БАЛАДА АБ БІЗУНЕ

Сцяна ў памешчыцкім пакоі
Глядзіць традыцыяй стагоддзяў.
Хтось клапатліваю рукою
Праславіў панскае адроддзе.
Хрыстос вісіць, узняўшы руку,
Ён мір прынёс сюды ў парогі.
Гадзіннік мерным ціхім стукаі
Адводзіць думкі ад трывогі.
Партрэты — шэраг продкаў слаўных
Двухстволка, шабля, рогі лося
І габелен з узорам даўнім,
Карціна, а ў карціне восень.
Далей сляды ліхіх завеяў,
Паходаў слаўных і суровых.
Вісяць ваенныя трафеі
Дзесь з-пад Смаленска, Мінска, Пскова.
І герб вялікі — славы сімвал,
Традыцый векавых азнака,
І скрыпка, што спявала гімны,
Або вучыла дамы плакаць.
І пад усім, пад гэтым збродам,
У месцы зручным, ганаровым,
Вісеў на розныя нагоды
Бізун раменны адмысловы.
Казіна ножка ў чорнай скуры
І бічык — бізуна істота.
Напіўся, чортава натура,
Сялянскіх слёз, крыві і поту.
Змяёю поўз па белым свеце,
Глядзеў ён з-за халявы панскай.
Ішоў праз цэлыя сталецці,
Ішоў ён па хрыбтах сялянскіх
Перадаваўся бацькам сыну,
Перадаваўся пану панам,
Стаўся падпораю краіны,
Святой рэліквіяй, талісманам.
З яго прадажным, гнуткім целам
Сумленне панскае зраслося,
Ім шчасце доўга зіхацела,
Эх, давялося! эх, жылося!

* * *

Змянілася нарэшце штосьці,
Настала новых спраў багата,
Зышоў на свет жаданым госцем,
Зышоў на свет год сорак пяты.
І першы раз выпраставаны,
Зламаўшы звычаі і нормы,
Прышоў мужык, прышоў да пана,
Прышоў з зямельнаю рэформай.
Пан ашалеў, рукою пэўнай
З сцяны сарваў бізун-старэчу
І рэзануў маланкай гнеўнай
Апошні раз халопу плечы.
Бізун павіс над селянінам,
Як параграф часоў прыгону,
Але не змог паўторна рынуць
На галаву змяёй шалёнай.
Бо рук дзесятак спрацаваных
Зваліў тут пана на падлогу.
Хлябнулі ўрэшце плечы пана
Смак горкі бізуна — батога.
Бізун свістаў па панскім целе,
Пасля прабег па тварах продкаў
Яго удары звонка пелі
Фінал ідыліі салодкай.
І, кінуты сялянскім гневам,
На пана лёг, як знак няволі,
Упаў з апошнім свістам — спевам
Каб не узняцца больш ніколі.
І словы моцныя, як вецер,
Зляцелі з вуснаў селяніну:
«Хто ходзіць з бізуном па свеце,
Ад бізуна павінен згінуць».

* * *

ВІКТАР ШВЕД

У КНІГАРНІ

Заглянуў сюды я па дарозе
Праглядзець навінкі на паліцы.
І мяне запаланіў тут позірк
Стройнай, чарнавокай прадаўшчыцы.

З той пары не ў пошуках навінак
У кнігарню пратаптаў я сцежку.
Мяне вабіць позіркам дзяўчына,
Зачароўвае сваёй усмешкай.

Арцём Дарэўскі — Вярыга

Знаёмячыся з беларускім літаратурным рухам, які ў другой палове XIX ст. канцэнтраваўся ў Вільні, асабліва вакол «Кур'ера Віленскага», выяўляюцца цікавыя факты, адлюстроўваючыя ролю тагачаснай польскай і беларускай інтэлігенцыі. Аб'яднаная супольнымі імкненнямі будзіць замілаванне да творчасці на пагарджанай «вышэйшымі саслоўямі» беларускай мове пакладала самыя сур'ёзныя намаганні, каб увесці ў жыццё свае высакародныя намеры. Да гэтых людзей шчыльна прымыкаў Арцём Дарэўскі - Вярыга (1815—1874), з якім звязаны першыя праблескі літаратурнага руху на Беларусі.

Польскія біяграфічныя крыніцы гавораць аб Дарэўскім як аб выдатным знаўцы гісторыі і таленавітым пісьменніку. Яго творы часта змяшчаліся ў тагачасным польскім друку, у прыватнасці, на старонках «Варшаўскага дзенніка» і «Кронікі вядомасці краёвых і заграннічных». Свае артыкулы і творы падпісваў звычайна псеўданімамі. Ведаем іх некалькі: Артэміюш, Мізантроп, Чомбер, Беларуская Дуда, Салецкі. Сярод больш вядомых твораў Дарэўскага, якія выйшлі асобным выданнем, з'яўляецца «Гавэнда аб сваяку». Нажаль, не маем магчымасці пераканацца, што сабой уяўляла гэтае выданне. Яно знаходзілася раней у зборах Нацыянальнай бібліятэкі ў Варшаве. Толькі ў каталогах захаваўся след, што гэта былі паэтычныя творы з цыклу «З тэкі беларускіх абразкаў». «Гавэнда аб сваяку» з'явілася ў друку ў Магілёве ў 1858 годзе, у выданні друкарні Сіркіна. Аўтар «Гавэндаў» выступае тут пад псеўданімам «Беларуская Дуда». У каталогу Нацыянальнай бібліятэкі адзначаецца, што выданне з'яўляецца першым з гэтага цыклу.

Польскі даследчык Адам Кіркор у сваіх лекцыях па гісторыі славянскіх літаратур у Тэхнічна — прамысловым музеі ў Кракаве, якія выйшлі з друку ў 1874 годзе, называў Дарэўскага адным з найбольш выдатных беларускіх народных пісьменнікаў. Як адзначаў, пяру гэтага пісьменніка належалі наступныя творы: «Гутарка з Пляндроўкі па зямлі латышскай», «Зварот Міхалкі», «Быхаў», драматычны твор «Гордасць», паэма «Астульга». Асабліва вылучаў даследчык выдатны пераклад Дарэўскім «Канрада Валенрода» А. Міцкевіча. Кіркор дaслоўна сцвярджаў, што пісьменнік «ідучы ўслед за прыкладам Дуніна-Марцінкевіча (Кіркор меў на ўвазе пераклад Дуніным - Марцінкевічам «Пана Тадэуша» — заўвага МК), пераклаў на беларускую мову цэлага «Канрада Валенрода» і пераклаў так прыгожа, што сілай гэтага перакладу і яго выдатнасцю здзівіў бы самога несмяротнага вешча». Кіркор адзначае, што гэты пераклад ніколі не дачакаўся выдання ды і наогул, як мяркуе, ніякі беларускі твор Дарэўскага, пачынаючы ад 1859 года, не з'явіўся ў друку. Найбольшай заслугай пісьменніка, на думку даследчыка, былі яго песні, шырока вядомыя па ўсей Беларусі.

Нядаўна, знаёмячыся з польскім часопісам «Рух Музычны», які выходзіў у 1857—1862 г. г., мне давялося знайсці мала вядомыя беларускія творы, якіх аўтарства «Бібліяграфія Руху Музычнага» В. Багдані і К. Міхалоўскага прыпісвае Дарэўскаму. Спярша, аднак, аб самым часопісе.

Выдаваўся ён у Варшаве пад рэдакцыяй Юзэфа Сікорскага. «Рух Музычны» мае зараз вялікае значэнне ў музыказнаўстве як сур'ёзная крыніца для вывучэння тагачаснай польскай музычнай культуры. Часопіс вызначаўся папулярным характарам і служыў асветным мэтам. Значную ўвагу ён удзяляў народнай музыцы, і гэтым фактам можам, хіба, тлумачыць зацікаўленне «Руху» беларускімі творамі. Для нас зараз цікавасць прадстаўляюць два нумары «Руху» — 49 з 1859 года і №3 з 1861 года, у якіх змешчаны карэспандэнцыі, падпісаныя «Беларускай Дудай».

Карэспандэнцыя Дарэўскага ў часопісе з 1859 года датуецца 4 лістапада. У ёй спачатку паведамляецца аб чарговым канцэрце ў Віцебску, а затым аўтар прыступае да сваіх беларускіх твораў. Тут чытаем: «А можа надвіслянскія браты цікавяцца паэзіяй сваіх наддзвінскіх братоў, сялян Белай Русі? Змяшчаем тут спробы, шчыра жадаючы, каб вы з імі пазнаёміліся, і не сумняваемся, што зразумееце. Гаворкі ж славянскіх плямён, хаця і раздзеленыя месцам і ўмовамі, усё-такі маюць шмат агульнага і пры першым сутыкненні даводзіцца лёгка іх зразумець. Мы пераканаліся ў гэтым у час сустрэчы з сербамі і чытаючы чэшскую паэзію.» Пад гэтым тэкстам змяшчаюцца два творы «Гімн да абразу Цудоўнай Маці Божай Бялыніцкай над Дняпром» і фрагмент з беларускай оперы «Грэх 4-ры гнеў». Гімн, зразумела, твор рэлігійнага характару. Ён знамянальны для нас пэўнымі водгукамі ў тэксце бяспраўнага, гаротнага жыцця сялянства. Вось першыя радкі твора:

Бялыніцка наша Маці!
Мы дзетак тваіх грамада
Молім: памож нам дыхаці!
Трудніцька ж — а жыць нада!

Гімн прасякнуты безнадзейнасцю, просьбамі аб лепшай долі для галодных і знясіленых цяжкай працай. Канчаецца ён воклічам сялянскай грамады, якая ў алегарычным вобразе сонца хоча бачыць сваю лепшую долю:

Сілкі ж ужо нам не стала,
Суонінька! гляньжэ ж на дзетак!

Мабыць, пэўным сведчаннем папулярнасці гэтага гімна будзе факт, што яшчэ сёння жыхары тамашніх аколіц, пражываючая зараз пад Варшавай сям'я Галынскіх захавала яго ў памяці.

Несумненную цікавасць прадстаўляе для нас фрагмент з оперы Дарэўскага пад трошкі незвычайным загалоўкам «Грэх 4-ры гнеў». Тут прыгадваецца «Думка салдаткі», якую сёння прапануем увазе чытачоў «Нівы»:

Плыві, плыві ты! Дзьвіна сярабрыста,
Аж там у сама Балтыцькае мора;
І прыкаціся там гдзе душа чыста,
Майго Фядола прападаіць з гора.
Не страш яго там маімі слязамі,
Ні аб рабятках не кажы худзеа;
Што па кусочках хаджу з сіратамі
Не кажы рэчка, а пацеш мілога.
Паплыла рэчка слязінкай бліснуўшы,
З роднай зямелькі шэпчыць берагамі;
Бедна салдатка дзетак абхінуўшы,
Рэчкінай думкі слухала з слязамі:
«Мая сястрыца, салдатка сіротка!
Маліся Богу і перастань плакаць:
І я ж чысценька, рэзва і красотка,
А і мне сэрца бутаражыць шлякаць.
Таго, што хочыш, табе не дажыцца,
Ні тваім дзеткам, сястрыца сярдзечна,
Ні мне ў мора цэлай не праліцца;
Мне плысці вечна, табе чакаць вечна».
Бедна салдатка душы аблягчыла,
Ба з Дзьвінай слёзы горкі раздзяляла;
Стэля паплыца які даўней плыла,
Тая чэкаіць, як даўней чакала.

Ці можам на падставе гэтых нешматлікіх фактаў лічыць Дарэўскага пачынальнікам беларускай драматургіі? Цяжка зараз на гэтае пытанне адказаць, не маючы пад рукою цэлай творчай спадчыны пісьменніка, якая мабыць не абмяжоўвалася толькі драмай «Гордасць» і операй «Гнеў». Урэшце, многія беларускія творы Дарэўскага былі пашыраны ў рукапісах, з якіх ні адзін не захаваўся. Тым не менш ён у нейкай ступені прымыкае да сапраўднага заснавальніка драматургіі на Беларусі Вінцука Дуніна-Марцінкевіча, працуючага ў той час плённа ў гэтай галіне.

Наступную карэспандэнцыю Дарэўскага знаходзім у № 3 «Руху музычнага» ад 4 студзеня 1861 года. Карэспандэнцыя датуецца снежнем 1860 года. Яна яшчэ больш набліжае да

(Працяг на стар. 4)

ІВАН ЧЫКВІН

ЖАНОЧАЯ СІЛА

З тваёй жаночасцю лягчэй ісці
Па вытаптаных вуліцах і парках.
Нічога, што жыццё па швах трашчыць,
Можа таму і жыць з табою варта...

У месяца вялікія вочы,
Тваю прыгажосць захілю ад злога:
Ён хоча, напэўна, хоча спаўрочыць,
Ці нашыя мары ўбачыць аблогам.

Прайграеш са мной, начны несмяротнік,
Шчасце абараню сваё, як асілак.
У жыццё шырэй адкрыйце вароты:
Я еду, са мною — жаночая сіла.

ЯША БУРШ

Пра маё жыццё
ты не пытай
бо яно змяшчаецца
у слове — «Край»!
у гэта слова
я ныраю
як
У жыццедайную матэрыю...
раз
з яе я выплываю
дзіцём
мацеры на грудзі
другім
ружай пасаджуся
закаханым у надзею
шчырым дзецям
незабудкай
на ўзмешку зацвітаю
і праменні шчасця
ў далячынь уплятаю.

* * *

Інтэрв'ю з Ліляй

Ліля — 19-цігадовая дзяўчына з вёскі Храбалы ў Бельскім павеце. Ліля лічыць, што вёска не павінна адставаць ад горада. Напрыклад, у модзе.

— Што ты думаеш аб матэрыялах на сукенкі?

Л.: — Добрыя — палатно, паркаль. Толькі не шоўк.

— Чаму?

Л.: — Мне здаецца, што шоўк куды больш падабаецца маёй маме, чым мне.

— За нейкую колькасць там гадоў будзеш...

Л.: Тады і буду насіць шоўк, калі будзе модны.

— Модны... А твае сукенкі?..

Л.: — Паглядзіце (адчыняе шафу). Нічога тут асаблівага. Я больш хаджу ў нагавіцах.

Разглядаю сукенкі ў шафе — скромныя, недарагія.

— У мясцовай краўчыхі шыеш?

Л.: — Сама шыю, перашываю з падкладак старых маміных паліто.

— Зайздрошчу. Я для краўчых за шыццё сукенкі плачу два разы столькі ,колькі каштуе матэрыял.

Л.: — Пашыла б таней, але надта ж далёка жывем.

— Праўда, што шкада. Пачакаем на лепшыя часы, калі кожная з нас будзе мець свае машыны.

Л.: — Пакуль машына, я спачатку думаю аб матацыкле. Хутка права язды будзе ў кішэні. Хаджу на курс. Зараз ужо Ліля напэўна гэтае права мае, а мо' таксама і матацыкл).

— Я яшчэ не ўсё пра матэрыялы. Якія ўзоры падабаюцца? У кветкі, палоскі?

Л.: — Пікасаўскія. Толькі не такія «пікасаўскія», як на сценах магазінаў у Бельску. У нас часта хочуць маляваць «пад Пікаса», ды не ўмеюць.

— Значыц' трэба трымацца правіла: не ўмееш, не бярыся.

Л.: — Або навучыся.

— О, праўда — лепшы выхад. Прабач тады, што прышло мне ў галаву новае пытанне: твая адукацыя?

Л.: — Пачатковая. Цяпер вучуся ў СПР.

— Ведаеш, мне вельмі падабаюцца вось гэтыя верабейчыкі на галінцы, што за шклом на сцяне.

Л.: — Вышываныя.

— Гэта ты вышываеш так добра?

Л.: — Маю тут больш гэтага (выцягвае з шафы многа вышываных карцін, дыванікаў). Мама ўсе іх ахвотна павешала б, але мы (яна і сястра — в. л.) не дазваляем.

— Чаму?

Л.: — Бо не прыгожа, як многа панавешана на сценах.

— Згаджаюся поўнасцю. А якія танцы ты любіш найлепш?

Л.: — Танга, рок-энд-рол, чарлестон.

— А польку?

Л.: — Калішняя...

— Не ўсё калішняе кепскае і не вартае ўвагі. Дарэчы, чарлестон — даўнішні танец. Яго танцавалі паны ў багатых салонах. А польку танцаваў народ. І на мой погляд чарлестону далёка да полькі.

Л: — То вы хіба добра танцуеце польку?

— Зусім не танцую. Не ўмею. Я ўвогуле не ўмею танцаваць. Але даволі аб гэтым. Чаго яшчэ ты мне не сказала?

Л.: — Што на ваяводскім з'ездзе дзяўчат у «згадуй-згадулі» на тэму «Найлепшая вясковая гаспадыня» я здабыла першае месца.

— Віншую. А што любіш чытаць найлепш?

Л.: — Рускую класіку.

— А якія твае адносіны да вёскі?

Л.: — Я не думаю ўцякаць з вёскі. Мне тут вельмі падабаецца.

— А як з замужам?

Л.: — Не думаю аб ім.

— А сімпатыю ўжо маеш?

Л.: (сароміцца, спускае вочы) — Крыху так...

— З сваей вёскі?

Л.: — Не.

Пачынаем развітвацца. Ліля прыпамінае: «Пастарайцеся дастаць канвы, я вам вышыю 6 верабейчыкаў на галінцы».

Пастарацца... А калі яе ў нас увогуле няма. А ў Савецкі Саюз не ведаю за колькі год паеду. І ці захоча Ліля тады мне вышыць крыжыкамі 6 скромных верабейчыкаў на галінцы?..

Вера Леўчук

Кааператыўнае будаўніцтва

(Працяг са стар. 1)

даволіць патрэбы сялянства. Дзеля паляпшэння гэтага стану ў бягучым годзе будуецца 14 трох-двух — і паўтара-тонных пякарняў. Як аблічваецца, у будучым годзе поўнасцю забяспечыцца запатрабаванне жыхароў вёскі на печаны хлеб.

Неабходнасць пабудовы складаў — гаражоў для сельгасмашын зразумела сама па сабе. Самыя розныя машыны ўсё шырэй заваёўваюць палі Беласточчыны. Каб яны трапілі ў добрым стане да рук хлебаробаў, трэба забяспечыць іх перад усялякімі непрыхільнасцямі надвор'я. Таму вось зараз у шырокім маштабе развіваецца пабудова складаў - гаражоў. Аднак такі склад займае паверхню 3-х га, а кошт яго пабудовы — каля 3 мільёнаў зл.

В. РУДЧЫК

Навука — сельскай гаспадарцы

(Працяг са стар. 1)

стытутамі ў свеце вядзецца абмен спецыяльнай навуковай літаратуры.

— Найлепш укладваецца супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам, а дакладней — з Савецкай Беларуссю. Яно прыносіць нам найбольш карысці, — сцвярджае праф. З. Сохань.

Вокам супрацоўніцтва з'яўляецца Інстытут меліярацыі і воднай гаспадаркі БССР. Праводзіцца — у вялікім маштабе — абмен вопытаў.

— Нашы сябры з БССР маюць каштоўны вопыт у гаспадарцы тарфянікамі. Напрыклад, мы вельмі многа выкарысталі з вынікаў іх доследаў (праведзеных даследчай станцыяй каля Мінска) пры загаспадараванні тарфянікаў на нашай Бебжы, — таворыць дыр. праф. З. Сохань.

З беларускім Інстытутам утрымліваюцца жывыя кантакты. Абмен вопытам адбываецца не толькі шляхам абмену спецыяльнай літаратурай, але таксама шляхам асабістых кантактаў вучоных абодвух інстытаў. У Польшчы пабываў дырэктар беларускага Інстытута праф. Зубец; у БССР пабываў дырэктар нашага Інстытута праф. Сохань. Два працаўнікі польскага Інстытута рыхтавалася ў БССР да атрымання доктарскіх званняў. Амаль штогод малодшыя навуковыя супрацоўнікі адбываюць свой «стаж» у БССР.

У мінулым годзе Інстытут меліярацыі і зялёных угоддзяў правадзіў доследы прыгоднасці ў нашых умовах плугоў для капання меліярацыйных равоў. Плугі гэтыя (вынаходка акадэміка Міхала Мацэпуры) вельмі добрыя і ўжо прымяняюцца ў нашай краіне.

Супрацоўнікі нашага Інстытута часта вырашаюць свае клопаты карэспандэнцыйна. І гэта не толькі пры дапамозе беларускіх сяброў. Напрыклад, нядаўна яны папрасілі прыслаць тэхнічныя чарцяжы дрэнажоў у сяброў па прафесіі з Эстоніі...

М. КУРАШ

Адкрыты чатыры крамы

Сярод тых 27-мі крамаў, якіх пабудову гайнаўскі ПЗГС распачаў летам мінулага году, 4-ры будынкі ўжо адданы ў карыстанне 22 ліпеня ў гонар Дня адраджэння польскай дзяржавы.

Жыхары вёсак Навасады, Трасцянка і Старое Ляўкова атрымалі прасторныя будынкі ў якіх памяшчаецца па дзве крамы: адна — з прадуктамі харчавання, а другая — з жалезна-прамысловымі таварамі (асартымент: ад іголкі да гадзінніка і лемяха).

Будынак у Скупаве змяшчае толькі адну краму з прадуктамі харчавання, але і ён не менш ад другіх прасторны і прыгожы. Унутранае абсталяванне зіхаціць блескам металу і свежымі колерамі фарб. Доступу да прадаваемых прадуктаў не засланяюць прылаўкі. Усе крамы абсталяваны на аснове самаабслугоўвання. Пакупнічык свабодна можа сам выбраць сабе ўсё, што яму найбольш падабаецца. Такая форма гандлю ў вёсках Беласточчыны з'яўляецца як найбольш пажаданай навіной. Самаабслуга пры пакупцы спрыяе росту агульнай культуры сялян. (вр)

Арцём Дарэўскі — Вярыга

(Працяг са стар. 3)

нас беларускага пісьменніка як чалавека, які балюча перажываў народнае гора, жыва рэагуючы на ўсе яго праявы. Вось, напрыклад, праліўныя дажджы, прычыняючыя сялянскім гаспадаркам значныя шкоды, выклікалі ў яго сум і трывогу за будучы ўраджай: «Ахоўваючыя свае хатнія ачагі, нудным хлюпаннем няспынных дажджоў на працягу паловы лета і цэлай восені, а з ім трывожнымі думкамі аб неўраджаі, так зажурыліся, што ані думалі аб агульна-музыкальнай прыемнасці. Таксама сум сялянскага люду не дазваляў цешыцца сэрцу, якое не забывае, што калі мноства братоў засмучана ,дык і нельга бестурботна весяліцца.» У карэспандэнцыі Дарэўскі адзначае, што хацеў бы яшчэ аб тымсьці сур'ёзным напісаць, напрыклад, як падкрэслівае, «аб паэзіі нашага люду», аднак абяцае больш назбіраць матэрыялу, каб змясціць яго пазней у часопісе. Завяршаючы сваю заметку з Віцебска, так піша: «Сёння з нашага жыцця яшчэ толькі паведамляем, што ў гэтым месяцы і ў нас адкрыта нядзельная школка. Хтось скажа, што гэтая справа не належыць да «Руху Музычнага»? А вось, паводле нас, услед за асветай ідзе жаданне музыкі, а надзея, што людзі будуць яе дамагацца ды і наогул яшчэ адзін доказ руплівасці аб занядбаным простанароддзі — ці ж гэта не павінна хваляваць чытачоў «Руху»?»

Больш карэспандэнцый Дарэўскага не сустрэнем на старонках гэтага часопіса. І так добраму замеру аўтара заметак з Віцебска надрукаваць чарговую з іх не давялося здзейсніцца, ды і неўзабаве часопіс назаўсёды спыніў сваё існаванне — у 1862 годзе.

Звернем яшчэ ўвагу на цікавую працу беларускага пісьменніка ў галіне збірання народных прымавак. У Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве захоўваецца невялікая кніжачка, а хутчэй сшытак азагалоўлены; „Jeden rozdział do przyszłej księgi przysłów polskich obejmujących nazwiska rodzin szlacheckich a innych w przypowieściach, znaczeniu przenośnem, ucinkach itp.". Кіеў, 1867 год. Гэтае выданне знамянальнае наяўнасцю ў ім некалькі беларускіх прымавак. Вось з аколіц Віцебска ўзяты наступныя народныя прымаўкі:

«Служыл у Рымшы, пошол завывшы», «Служыл у Султанов, пошол без штанов». Дарэўскі суправаджае гэтыя прымаўкі заўвагай, што яны адлюстроўваюць «няўдзячную і знясільваючую службу» сялянства. Аўтар прыгадвае іншую беларускую прымаўку — з Навагрудчыны. Прымаўка ўяўляе сабою фрагмент песні, у якой захаваўся ўспамін аб дабрадзейным пану з сям'і Храптовічаў:

А чыі то коні по полю
літаюць?
Пана Храптовіча, бо оброк
ядаюць,
Чыі то людзе по корчмах
гуляюць?
Пана Храптовіча, бо грошы
маюць.

У зборніку прымавак знаходзім яшчэ наступную — «Рэўт! хапай мяса!» Дарэўскі піша, што ў Полацку, у студэнцкім асяроддзі ўзнікла гэтая прымаўка і датычыла Рэўта, які ў той час, калі ўсе калегі прыступалі да першай стравы, хапаў без агляду мяса.

У 1858 годзе сустракаемся з Дарэўскім у Вільні на з'ездзе прадстаўнікоў лепшай часткі тагачаснай польскай і беларускай інтэлігенцыі. Гэты з'езд Рамуальд Зямкевіч у выданай у 1912 годзе ў Вільні кніжцы «Адам Гоноры Кіркор. Нарыс жыцця і творчасці ў 25 гадавіну смерці» назваў «першым беларускім сходам пісьменнікаў». Сход быў прысвечаны апрацоўцы планаў выдавання кніжак на беларускай мове. На ім, менавіта, ролю гаспадара спаўняў Дарэўскі, які ўрачыста вітаў прысутных. Цікава, што, напрыклад, Адама Кіркора прывітаў беларускім вершам, спецыяльна складзеным у гонар госця. Бачым тут Дарэўскага сярод такіх выдатных людзей як Станіслаў Манюшка, Уладыслаў Сыракомля, Вінцук Дунін - Марцінкевіч. Пытанне гэтага з'езду — асобная тэма і да яго давядзецца вярнуцца. Тут зараз хачу толькі падкрэсліць прыналежнасць Дарэўскага да кола людзей, якія паклалі сур'ёзныя намаганні ў справе пашырэння асветы сярод беларусаў, будзілі замілаванне да творчасці на іх роднай мове. Таму і невыпадкова апынуўся ён тут, так як невыпадкова знаходзіўся на сходзе выдатны польскі кампазітар Станіслаў Манюшка, які яшчэ у 1849 годзе рабіў захады вакол выдавання беларускага часопіса, ці Дунін - Марцінкевіч — заснавальнік беларускай літаратуры.

Такім чынам вырысоўваецца перад намі цікавая постаць чалавека з высакароднымі рысамі характару, бязмежна адданага інтарэсам грамадскіх нізоў — чалавека які стаяў побач з лепшымі прадстаўнікамі тагачаснага польскага і беларускага грамадстваў. У поцемках мінулага загубіліся шмат якія яшчэ каштоўныя факты, адлюстроўваючыя дзейнасць беларускага пісьменніка. Адсутнасць пад рукою яго твораў, лістаў ці выказванняў не дазваляе вычэрпаць тэмы. Але ці ж гэта звальняе нас ад абавязку пагаварыць аб Дарэўскім, якому належыцца [illegible] цёплых і сардэчных слоў?

МАЦЕЙ КАНАПАЦКІ

Самародны інжынер

(Працяг са стар. 1).

Хатка Паўла Валошына маленькая, але гэта ўсё пакуль што. Ён разам са сваім сынам Валодзям, якому ўжо 18 год, рыхтуецца да будовы новай прыгожай хаты.

Каля будынкаў Паўла Валошына кідаецца ў вочы маса рознага жалеза, розных шасцярон і шасцяронак, калёсаў, самаходных частак і г. д. Адкуль гэта тут яно ўзялося? А вось адкуль. Пасля вайны па ўсіх дарогах ляжала шмат машын, шмат рознага ламачча. І Павел Валошын збіраў яго.

— Вось гэтая частка можа быць патрэбна пры пабудове вятрака, а гэта пры пабудове малой электрастанцыі, а гэта можа да чаго іншага спатрэбіцца, — так разважаў Павел Валошын і разам з сынам сцягаў да сябе розныя вялікія і малыя часткі разбітых і папсаваных машын.

Што - небудзь майстраваць, ствараць, складаць нейкія рухавікі — гэта стыхія Паўла Валошына. У мінулым сам зрабіў ён каля сваёй хаты вятрак. Відавочна, найлепш ён не малоў, таму што ў лесе, у нізка размешчанай мясцовасці, няма добрага ветру, і Павел Валошын раскідаў яго. Пазней зрабіў ён станок для вырабу гонтаў. Станок быў зусім драўляны. На гэтым станку Павел Валошын вырабляў за адну гадзіну каля трох тысяч гонтаў. Было гэта яшчэ перад 1939 годам. Да яго прыязджалі людзі з навакольных вёсак і заказвалі гэты вельмі патрэбны матэрыял на пакрыццё дахаў.

Часта гэты чалавек глядзеў на ручаёк Вершаліна і нешта разважаў. Думаў ён, як гэта ўласнымі сіламі і здольнасцямі зрабіць так, каб выкарыстаць ваду, каб пабудаваць электрастанцыю. Гэта думка не пакідала яго. Вядома, справа даволі складаная. Ён жа не інжынер, ён не канчаў ніякіх школ. За цара закончыў некалькі класаў і гэта ўсё. І таму нялёгка яму прыходзілася пабудова ўласнымі сіламі маленькай электрастанцыі, якая дала б свет у яго хату і гаспадарчыя будынкі. І намаганні гэтага самароднага інжынера закончыліся поспехам. Сканструяваныя ім самым машыны сталі даваць электраэнергію.

Вядома, абсталяванні там прымітыўныя, драўляныя. Плаціна на ручайку таксама драўляная.

Здольнасці Паўла Валошына незвычайныя. У той час, калі шмат ёсць на вёсцы людзей, якія так як трэба не ўмеюць зацясаць кала, гэты чалавек цуды робіць. Нядаўна зрабіў ён самаход. Апрача рухавіка і калёсаў ён цалкам драўляны. Сваім самаходам ездзіць усюды, дзе яму трэба. Каб больш можна было нагрузіць на самаход, Павел Валошын зрабіў прычэп (таксама ўсё драўлянае) і пяцімятровыя дзве драбіны. І калі на прычэп і самаход паложыць ён гэтыя драбіны і накладзе сена альбо кары, дык чалавек дзівуецца, што столькі можа змясціць гэты прымітыўны самаход.

Пры доме Паўла Валошына можна пабачыць і іншыя цікаўнасці, зробленыя яго рукамі. Апрача кавальскіх, слесарскіх і сталярскіх прыладаў можна там пабачыць своевасаблівыя лесапільныя пілы. Ёсць іх чатыры. Абсталяванне драўлянае. Да іх падключаецца рухавік і адразу можна выпілоўваць па чатыры дошкі.

У наваколлі многія гавораць аб Паўлу Валошыну. Некаторыя захапляюцца яго здольнасцямі, а некаторыя крытыкуюць яго за тое, што ён ніколі спакойна не пажыве, усё штосьці робіць, творыць.

Многа таксама гаворыцца і аб штодзённым сямейным жыцці Паўла Валошына. У прэзідыуме ГРН у Гуранах расказвалі мне аб тым, што Павел Валошын, калі возьмецца за працу, дык шчыра працуе, а калі сам сабе назначыць адзін месяц у год адпачынку, дык тады да нічога ані дакранецца.

— На вёсцы, — кажа ён людзям, — можна так жыць, як у горадзе, можна арганізаваць сабе месячны водпуск. Месячны водпуск дае ён таксама і для сваёй жонкі. І калі ўжо жонка мае водпуск, ён не дазваляе нічога ёй рабіць. Сам скробае бульбу, варыць, корміць свіней, доіць кароў. Тады ён двоіцца і троіцца ў рабоце.

Непадалёку хаты Паўла Валошына можна пабачыць яшчэ штосьці асаблівага. На ўбіты ў зямлю кол насаджана конская галава. Паводле яго, чэрап гэтай галавы адпуджвае ўсялякае зло, усялякія беды ад яго сядзібы.

І калі гаворым з гэтым самародным інжынерам, якому ўжо «перакаціла» за 60 год, захапляемся ім, захапляемся яго здольнымі, залатымі рукамі. І міжвольна насоўваецца думка, што ў дрэнны час нарадзіўся ён, што надта за рана ён нарадзіўся. І каб цяпер праходзіла яго маладосць, быў бы ён напэўна знатным канструктарам, які шмат прынёс бы задавальнення сабе і карысці дзяржаве.

Тэкст і фота
М. ХМЯЛЕЎСКІ

Павел Валошын каля станка, пры дапамозе якога выцягвае дрэвы з ручайка

Самаход, які сканструяваў Павел Валошын.

КНІЖКА НА ГАЙНАЎШЧЫНЕ

На Гайнаўшчыне з кожным годам кніжка здабывае сабе ўсё больш чытачоў. Яшчэ 10 год таму на ўсёй тэрыторыі Гайнаўскага павета налічвалася не больш, як каля 1000 пастаянных чытачоў, якія пазычалі кніжкі у паасобных, вельмі тады рэдка параскіданых, бібліятэчных пунктах.

Зараз на Гайнаўшчыне існуе 96 бібліятэчных пунктаў, вакол якіх гуртуецца каля 11 тысяч пастаянных чытачоў.

Асаблівым зацікаўленнем кніжка карыстаецца на Гайнаўшчыне сярод вясковага насельніцтва. У паасобных вёсках павета ёсць звыш 8000 пастаянных чытачоў.

За апошнія гады значна павялічыўся кнігазбор грамадскіх бібліятэк, дасягаючы 50 тысяч кніг.

Сярод гэтага кнігазбору усё больш знаходзіцца і беларускіх кніжак.

Зараз у бібліятэках павета налічваецца каля 3000 беларускіх кніжак. А яшчэ 10 год таму на Гайнаўшчыне мала дзе можна было сустрэць беларускую кніжку.

Ведаем, якія былі ўмовы для развіцця беларускай асветы ў панскай Польшчы. Усё, што беларускае, клеймавалася шавіністычнай палітыкай санацыі. У выніку гэтага на Гайнаўшчыне, зрэшты як і на ўсёй Беласточчыне, толькі адзінкі валодалі літаратурнай беларускай мовай.

Таму ў першыя гады пасля вызвалення цяжка было беларускай кніжцы здабываць папулярнасць у родных вёсках.

Лік-каля 1000 пастаянных чытачоў, якія зараз на тэрыторыі Гайнаўскага павета штодзённа карыстаюцца беларускай кніжкай (не ўлічваючы чытачоў у школах), — вельмі пацяшаючы.

Гэты лік сведчыць аб тым, што родная кніжка здабывае належную сабе папулярнасць пад стрэхамі беларускіх хат.

У гэтым значная заслуга вясковых бібліятэкараў, якія, прымяняючы цікавыя формы (конкурсы, насценгазеты, сустрэчы, вечарніцы), папулярызуюць беларускую кніжку сярод насельніцтва. (вб)

УЗРАСТАЕ КОЛЬКАСЦЬ МАТАЦЫКЛІСТАЎ

Веласіпедамі перастала захапляцца ўжо сялянская моладзь. Зараз кожны з юнакоў марыць аб набыцці матацыкла. Матацыкл стаў модным, а пра веласіпед і не ўспамінай. Вось таму зараз на вёсках усё часцей і часцей арганізуюцца курсы матацыклістаў.

Гэтай важнай справай для моладзі, між іншымі, займаецца павятовы аддзел БГКТ у Мілейчыцах. Нядаўна арганізаваў ён два курсы матацыклістаў, на якіх разам было 48 навучэнцаў. Адзін з гэтых курсаў быў у Мілейчыцах, а другі ў Вілінаве (Сямяціцкі павет). Трэба падкрэсліць, што гэта адзіны аддзел БГКТ, які займаецца і гэтай дзялянкай працы. (мх)

Аб густах нашых людзей

„По рюмочке, по маленькой...”

Шклянка ад муштарды пераходзіць з рук у рукі. Ваня налівае, Пецька п'е, Шурка пайшоў купляць сваю бутэльку «Вермуту» — не, не французскага, а таго, нашага (за дваццаць і пару зл.). Кожны фундуе па чарзе — тут жа, у сенцах вясковай крамы (шклянку дала гаспадыня). Бо і дзе ж з гэтай «кавай» ісці, хіба трэба закусваць пасля яе, ці што?

Іх пецярых — спацелых, расхрыстаных (спёка летняя). Шурка прынёс дзевятую «булю», моцна сціснуў яе пасярэдзіне пальцамі і размашыста жарнуў дном аб падлогу, корак фыркнуў пад столь, у шыйцы закіпела віно... Наліваем.

Па манапольку трэба ехаць да ГС-у. А мы, звычайнае салтысоўства, можам папіваць толькі віно. Ці толькі?

Гарбатая Манька асцярожная. Прадай Пецьку паўлітроўкі «чэмаргесу», уп'ецца малакасос, дый «вылапоча» дзе не трэба, што гэта маньчына самагонка... Трасца яму ўбок!

Да Манькі пастукаў над ранам Якім.

— Моцная ўжо разышлася, — сказала. — Усё роўна, давай слабую, — сусед нецярпліва таптаўся на месцы. «Госць ў хаце без гарэлкі сядзіць, а яна яшчэ цырымоніцца», — думаў са злосцю.

У Манькі няма «слабой» — што літроўка дык больш пякучая (моцная!). Але гэта таямніца яе рамяства... Солтыс хваліць, Якім задаволена ўсміхаецца і далівае.

На другі дзень солтыса схапіла жаўтачка. Ляжаў у Сакольскім шпіталі...

Выяўлены міліцыяй маньчын фаховы сакрэт навёў паніку на яе кліентаў. Манька боўтала па троху да самагонкі курынага памёту! У Крынках, кажуць, курыным памётам дамарослыя гарбары выпальвалі шэрсць на скурах...

Манька — не аптэкар, відаць, перабаршчыла гэтым разам.

Запытаеце: а Якім? Нічога, яго не адвозілі, вытрымаў. Хай лепш пуза лопне, чым дабро мела змарнавацца!

На паліцы ў краме стаяць «сінія» бутэлькі, на іх наклейкі з трупінымі галоўкамі. Стары Карусь дрыжачымі пальцамі лічыць грошы. Купляе цэлы літар. Дэнатурат. Хопіць да святой пятніцы — рана шклянячку, вечарам шклянку? Выпіць!

Карусь не курыць. Хтось жартуе — баіцца, каб не загарэўся. Карусь — «дэнатуршчык». Для яго высокія парогі ў самагончын рай (цэны). «Зрэшты, які ў ёй смак?». Карусь мае рацыю. У самой Дуброве вядомыя яму мяшчане не адмаўляюцца ад Карусёвых фундаў.

*

У нашай краіне змяншаецца спажыццё алкаголю; павялічваецца спажыццё він (ферментаваных, а як жа). Дэнатурат не канкурэнт, ды і праславілася ім пакуль што малая Дуброўшчына.

Віна купіш усюды, а манапольку — там дзе сядзіба ГРН-у...

Ці Карусь даведаецца калі-небудзь, што дэнатурат — гэта страшная атрута?! А самагонка — не толькі маньчына, — як думаеш, Якім? Манапалька таксама.

Усё ж, шчыра кажучы, шклянка не пасуе да песні «По рюмочке, по маленькой»... Малая. Патрэбны цэбрыкі!

АДОЛЬ КАСТРЫЦА

Нядаўна ў Маскве адбыўся сусветны Кангрэс міру. **На здымку:** Эжэні Катон, імя якой вядома ва ўсім свеце. На яе долю выпала чэсць адкрыць Сусветны Кангрэс за ўсеагульнае разбраенне і мір.

Сельская гаспадарка без таямніц

Глебы розныя бываюць. Розныя не толькі па будове, колеру, вартасці. У глебе ёсць многа хімічных элементаў. Яны ў выглядзе сумесі легка альбо цяжка прысвойваюцца раслінай. І іх колькасць і якасць акрэслівае «кармавую» вартасць глебы.

Напэўна чулі вы і аб структуры. Уплыў на яе мае між іншым колькасць вапны Са. Як паказваюць доследы хімічнага сельскагаспадарчага цэнтра ў Беластоку, каля 3/4 глеб Беласточчыны моцна кіслыя. Іх трэба вапнаваць.

У Гайнаўскім павеце ўзята 15.285 проб глебы. Іх аналіз даў такія вынікі: глебы вельмі кіслыя — 6.501 проб, кіслыя — 5.556, легкакіслыя — 2.561, нармальныя — 667 проб.

У цэлым павеце не знойдзена шчолачных (засадовых) глеб (такія, якія маюць у сабе многа вапны).

Вынікі гэтыя застаўляюць думаць. Іменна моцнае закісленне дрэнна ўздзейнічае на ўраджаі такіх раслін як пшаніца, люцэрна, цукровыя буракі, рапак, ячмень. Гэтыя расліны для добрых ураджаяў патрабуюць шмат вапны.

Са — сімвал ураджаю

І праўду кажучы, няма такіх раслін, якія любяць моцна кіслыя глебы. Нават жыта, бульба, сэрадэля даюць добрыя ўраджаі, але толькі на глебах лёгкакіслых.

Што ж рабіць? Перш за ўсё трэба добра пазнаць карту закіслення глеб, якую выканаў хімічны сельскагаспадарчы цэнтр (карты ёсць ў ГРН-ах). Калі глебы надта кіслыя (каля 1/4 глеб ваяводства), іх абавязкова трэба вапнаваць. Тое ж самае адносіцца і да кіслых глеб. Даем тады напр. паленую вапну. Паводле доследаў, 10 цэнтнераў вапны давала павышэнне ўраджаяў пшаніцы на 4 цэнт. з гект. чыстага зерня, а цукровых буракоў — на 25 цэнтнераў.

Калі вапнаваць? Ужо хутка. Разам са жнівом падворваем пожню. І падворванне трэба спалучаць з вапнаваннем. Вапну сыплем на пожню і плытка заворваем.

Трэба ведаць, што вапнавыя угнаенні шкодныя для здароўя. Таму трэба мець ахоўную вопратку і — калі магчыма — маску. Важнае гэта перад усім для тых, хто даўжэйшы час працуе пры выгрузцы і рассяванні вапны.

У апошні час ужываецца многа машын, напр. раскідальнікі і транспарцёры. Маюць іх беластоцкія ПОМ-ы і ГС-ы. Яны выконваюць паслугі пры вапнаванні і пры тым гаспадары плацяць толькі 50% коштаў.

Запомніце: Са — гэта сімвал ураджаю.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

Усякая ўсячына

Згодна з дадзенымі Юнэско ,з 1,6 мільярда дарослых людзей (ад 15 год) на зямным шары прыкладна 700 мільёнаў, гэта значыць амаль палавіна, непісьменных. Да гэтай колькасці трэба дадаць яшчэ дзяцей, якія не ўмеюць пісаць і чытаць.

Толькі ў Злучаных Штатах Амерыкі налічваецца каля 10 мільёнаў дарослых амерыканцаў, якія альбо непісьменныя, альбо амаль што непісьменныя. Паводле дадзеных Юнэско, зараз у 97 з 158 дзяржаў усяго свету колькасць непісьменных перавышае 50 працэнтаў усяго дарослага насельніцтва. У 17 краінах налічваецца непісьменных ад 80 да 85 працэнтаў, а ў 6 краінах ад 85—90 працэнтаў. У выніку апошняй перапісі ўстаноўлена, што ў некаторых краінах Азіі за перыяд 1950—1960 г. колькасць непісьменных не толькі не паменшылася, але нават павялічылася.

*

Найвышэйшым чалавекам на свеце з'яўляецца малады ліванец Сулейман Нашнус. Вышыня яго 2,50 метры. Да 8 гадоў жыцця рос ён нармальна. Пазней выступілі ў яго гарманальныя змены, якія садзейнічалі ненармальна хуткаму росту. Былі выпадкі, што за ноч ён вырастаў на 3—4 см. Апошнім часам лекарам удалося затармазіць у Сулеймана працэс росту.

Каб варэнне было смачнае

Кожная гаспадыня ведае, як вызначыць гатоўнасць варэння: трэба наліць крыху сіропу на мелкую талерку і пачакаць, пакуль ён застыне. Але ёсць яшчэ адзін спосаб. Капніце крыху сіропу на лісток прамакальнай паперы. Калі вакол кроплі не будзе вільготнай плямы, варэнне гатова.

Каб захаваць смак, духмянасць і колер свежых ягад пры варцы кісялю, адціснуты з ягад сок кіпяціць не трэба. Кіпяціць толькі залітыя вадой і адціснутыя ягады, у атрыманы сіроп дабаўляюць цукар і крухмал. Сок уліваюць у гатовы кісель, калі ён зняты з агню.

ПАШТОЎКА З ПАДАРОЖЖА

„ЦЛА" НА ВІНО НЯМА

Балгарыя сустракае прыезджага паўднёвым сонцам і буйнай зелянінаю. У аўтобусе «Балкантурыста» вясёлы настрой. Нехта расказвае аб тым, як адна мама з дачкою, будучы летам у Сафіі, апранулі пад плашчы славутныя балгарскія кажушкі, каб перахітрыць такім спосабам тамажнікаў. Не вытрымалі гарачыні і памлелі на вачах здзіўленыхураднікаў...

Едзем праз Балканы. На схілах горных пасбішчаў пасуцца атары авец, пераважна пародзістых мерыносаў. Авечкагадоўля мае тут паважнае значэнне. У афіцыйных статыстыках ёсць лічбы не толькі аб малочнасці каровы, але і авечкі.

Краявід змяняецца. На шашу кідаюць цені высокія тополі, кучаравыя ліпы, чарэшні. Дзе ні глянь, бяскрай палёў. Пшаніца, кукуруза, сланечнікі, вінаграднікі. Жыта сеюць мала — у 7 разоў менш, чым пшаніцы. На поўдні, у даліне ракі Марыца расце рыс, які займае найбольшую ў Еўропе плошчу — 17 тысяч гектараў зямлі. Уздоўж узбярэжжа Чорнага мора, ад Бургаса да Варны, відаць вялікія басейны з напампаванай марской вадою. Сухім летам вада з іх высыхае і на дне застаюцца пласты солі — белай, як крэйда. У Балгарыі няма капальняў солі.

Вечар праводзім на чарнаморскім курорце «Дружба», перапоўненым разнамоўным натоўпам — нямецкімі, чэшскімі, англійскімі, французскімі (на Рыв'еры дажджы), венгерскімі, польскімі турыстамі. Мае моваЗнаўчыя здольнасці аказаліся мізэрнымі... Гасцініца «Простор», у якой нас расквартэравалі, знаходзіцца ў 30 метрах ад пляжа. Сядзім на тэрасе, услухоўваемся ў марскі прыбой і глядзім на «южнэ нэбо», як кажа праваднік. Апрача ўраджайных гоняў, гарачых пляж, квітнеючых садоў ёсць у гэтай краіне найбольш у свеце мінеральных крыніц, усіх разам каля пяцісот. З увагі на разнастайныя іх хімічныя ўласцівасці штогод лечацца дзесяткі тысяч хворых. Тэмпература многіх крыніц даходзіць да 100 градусаў! Фармальны кіпень. Карыстаюцца гэтым агароднікі, вырошчваючы раннія або позныя памідоры і агуркі, якія часта паяўляюцца і ў нашых беластоцкіх крамах.

Самалёт з Сафіі ў Варшаву, з пасадкай у Будапешце, ляціць 5.45 гадз. На Акэнцю тамажнік замест мяккага кажушка намацаў бутэльку віна з пловдзіўскіх вінаграднікаў. Прывёз я ў ім часцінку сардэчнасці сваіх новых сяброў з-над сіняга мора.

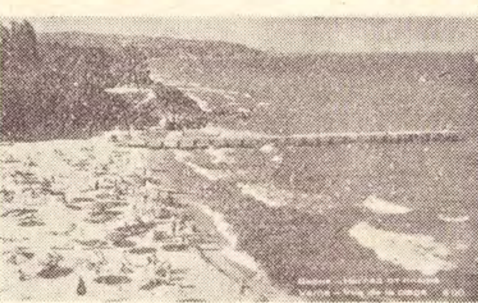
інж. ВАСІЛЬ ШЭРШАНЬ

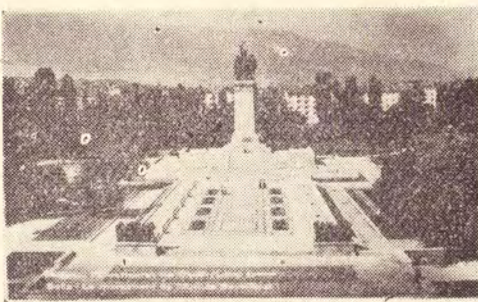
Беласток

Здымкі з-над Чорнага Мора і Сафіі.

ПАРАДЫ НАШАГА ПРАЎНІКА

Перадача зямлі дзяржаве і пенсія для сялян

З днём 4 ліпеня 1962 г. увайшоў у жыццё закон аб перайманні дзяржавай сялянскіх нерухомасцей у загаспадараванне або на ўласнасць і пенсіях уласнікам гэтых нерухомасцей і іх сем'ям.

Ніжэй прадстаўляем тры асноўных палажэнні з гэтага закона.

І. ПЕРАЙМАННЕ ДЗЯРЖАВАЙ СЯЛЯНСКІХ НЕРУХОМАСЦЕЙ У ЗАГАСПАДАРАВАННЕ

На просьбу ўласніка нерухомасцей дзяржава можа пераняць сялянскую нерухомасць у загаспадараванне. Уласнік можа пры гэтым пакінуць сабе жылыя і гаспадарчыя забудаванні і кавалак зямлі да 0,2 гектара.

Калі б гэтыя будынкі былі неабходныя для загаспадаравання нерухомасці дзяржава можа прыдзяліць уласніку бясплатна памяшканне, гаспадарчыя будынкі і 0,2 га зямлі ў іншым месцы.

Ад моманту пераходу нерухомасці ў загаспадараванне дзяржавай — уласнік нерухомасці звальняецца ад падаткаў і абавязковых дастаў. На час загаспадаравання адсоўваецца тэрмін платнасці ўсякіх грашовых забавязанняў у адносінах да дзяржавы, якія звязаны з дадзенымі ў загаспадараванне нерухомасцямі. Гэта адносіцца таксама і да абавязковых дастаў.

Пасля дзесяці год уласнік нерухомасці, або яго наследнікі могуць атрымаць гаспадарку назад. Яны абавязаны пры гэтым урэгуляваць абавязковыя дастаўы і грашовыя забавязанні, якія былі адтэрмінаваны на час загаспадаравання.

Калі ж яны ў часе загаспадаравання атрымлівалі пенсію, аб якой будзе мова ніжэй, то абавязаны вярнуць выплачаныя ім грошы.

Калі ўласнік або яго наследнікі не выканаюць гэтых грашовых забавязанняў, нерухомасць пераходзіць ва ўласнасць дзяржавы. Права патрабавання звароту нерухомасці выгасае пасля ўплыву двух год.

Нерухомасці, якія дзяржава пераймае ў загаспадараванне, аддаюцца ў карыстанне дзяржаўным, кааператыўным установам або індывідуальным сялянам.

У часе загаспадаравання нерухомасць можа быць прадана толькі дзяржаве.

ІІ. ПЕРАЙМАННЕ НЕРУХОМАСЦЕЙ НА ЎЛАСНАСЦЬ ДЗЯРЖАВЫ

На просьбу ўласніка, нерухомасць можа быць прынята дзяржавай на ўласнасць.

І ў гэтым выпадку могуць быць пакінуты ўласніку забудаванні і кавалак зямлі не больш 0,2 га.

Пасля пераходу нерухомасці на ўласнасць дзяржавы пагашаюцца ўсе належнасці, якія прыпадалі б дзяржаве ў сувязі з гэтымі нерухомасцямі.

Селянін, які згодна з законам перадаў зямлю дзяржаве ў загаспадараванне або на ўласнасць, а таксама члены яго сям'і маюць права атрымаць пенсію.

Аб умовах, якія патрэбны для атрымання пенсіі, пагаворым у наступным нумары «Нівы».

Трыбуна чытачоў

ВЫГЛЯД НАШАЙ ВЁСКІ

На працягу паваенных гадоў у нашай вёсцы адбыліся вялікія змены. Вёска поўнасцю адбудавалася. Хоць будынкі пераважна і драўляныя, але найчасцей пакрыты чарапіцай. Пачынаюць у нас будаваць і мураваныя дамы. З будаўляных матэрыялаў найбольшую папулярнасць здабыў у нас жужаль. Гэта танны і добры матэрыял. Сяляне робяць з яго пустакі, з якіх будуюць склепы, хлявы, а нават жылдёвыя хаты.

Вуліца ў нашай вёсцы выбрукавана і абсаджана маладымі дрэўцамі. Будуецца раміза, у якой будзе і вясковы клуб. Моладзь гэтаму вельмі рада. У клубе шырэй зможа разгарнуць сваю дзейнасць вядомы ў ваколіцы наш мастацкі гурток.

Жыхары нашай вёскі не толькі дбаюць пра выгляд вёскі, але таксама і пра яе наваколле. На трыстаметравым адрэзку шашы (Беласток — Гайнаўка) зелянеюць маладыя дрэўцы.

Падняўся ўзровень культуры ў нашай вёсцы. Усё больш сялян чытае кніжкі. У вёсцы арганізавалася школа сельскагаспадарчай падрыхтоўкі, у якую ходзяць моладзь не толькі з Ласінкі, але і з навакольных вёсак. Раз у месяц прыязджае ў нашу вёску кіно, а таксама часта наведвае нас і «Лявоніха».

Янка Керсноўскі
Ласінка

ВЁСКА ЛІШЧАНА

Вёска Лішчана налічвае 15 гаспадароў. Хоць вёска і малая, але ёсць тут чатырохкласная школа, у якую ходзяць дзеці з трох вёсак. Школьнікі вельмі любяць свайго настаўніка. Ён з замілаваннем адносіцца да сваіх абавязкаў, ён таксама на заканчэнне школьнага года развучыў з дзецьмі п'есу і навучыў іх песень.

Добра было б, каб усімі паважаны настаўнік памог наладзіць і вясковай моладзі мастацкую самадзейнасць, бо мясцовы гуртох, хоць і арганізаваны ў 1960 г., існуе аднак толькі на паперы.

Жэня Гламбоцкая

Нядбайныя гаспадары

Штогод маланка прыносіць людзям вялікія страты. Дзяржава робіць вялікія намаганні, каб забяспечыць людзей ад яе. З гэтай мэтай закладваюцца грамаадводы. І ў нашай вёсцы яны заложаны. Але вось, некаторыя гаспадары не заклалі дратоў у зямлю і яны вісяць на сценах будынкаў, або на платах. Зразумела, такі грамаадвод не абароніць будынка ад маланкі. Грамадзяне, закопвайце драты грамаадводаў, тады пазбегнеце страт!

Мікола Корх
Дубічы Царкоўныя

Наша моладзь працуе

Не так даўно ў Навінах арганізаваўся мастацкі гурток. Першы раз са сваёй праграмай выступілі самадзейнікі ў роднай вёсцы. Выступленне ўсім вельмі спадабалася. Заахвочаныя поспехам, нашы самадзейнікі запланавалі паездкі і ў іншыя вёскі.

Таксама паспяхова прайшоў арганізаваны мясцовым гуртком БГКТ праблемны курс па беларускай літаратуры. На курсе абмяркоўваліся творы Янкі Купалы, Якуба Коласа і іншых беларускіх паэтаў і пісьменнікаў. Курс вёў настаўнік Іван Ляшкевіч. Ён таксама узначальвае і мастацкі гурток.

Гурток БГКТ за зробленыя на канцэртах грошы пастанавіў паехаць на экскурсію ў Закапанэ.

ЗІНА ЯЛІНІК
Навіны

БІБЛІЯТЭЧНЫЯ СПРАВЫ СЕМЯНОУКІ

Грамадская бібліятэка ў Семяноўцы (Гайнаўскі павет) змяшчаецца ў будынку тутэйшай пачатковай школы і налічвае звыш 2 тысяч тамоў. Загадчыкам бібліятэкі з'яўляецца Ніна Матысюк. Гэта сумленны і таленавіты бібліятэкар. Кожнаму яна натрапіць падабраць адпаведную кніжку і мае 130 чытачоў. Чытаюць старэйшыя і маладыя. Са старэйшых выдзяляецца Мікалай Біруцкі, а з маладшых — Янка Аніськевіч.

Амаль усе чытаюць у нас кніжкі на роднай мове. Ёсць тут таксама беларускія часопісы і газеты. Найбольшай папулярнасцю карыстаюцца «Беларусь» і «Ніва».

Юрка Скепка
Альхоўка

ШКОЛЫ

Хачу быць шахцёрам

Да рэдакцыі звяртаюцца юнакі, якія закончылі 7 класаў пачатковай школы і хочуць паступіць вучыцца на шахцёра.

Ніжэй падаем адрасы шахцёрскіх школ:

Bytom — Pl. Thälmanna 1
Technikum Górnicze MG i E — internat
(górnictwo)

Chorzów-Batory — ul. Sportowa 3
Technikum Górnicze MG i E — internat
(górnictwo i przeróbka mechaniczna kopalin)

Katowice — Mikołowska 131
Technikum Górnicze MG i E — internat
(górnictwo i budownictwo górnicze)

Rybnik — ul. Kościuszki 5
Technikum Górnicze MG i E — internat
(górnictwo)

Zabrze — ul. 1 Maja 12
Technikum Górnicze MG i E — internat
(górnictwo)

Калі хто з вас захоча паступіць у адну з вышэй паданых школ, раім звярнуцца пісьмова да дырэкцыі выбранай вамі школы, адкуль атрымаеце бліжэйшыя інфармацыі.

Паведамляем, што пры ўсіх пададзеных намі шахцёрскіх тэхнікумах існуе завочнае навучанне для працуючых. Але тады трэба абавязкова працаваць у шахцёрстве.

Калі хочаце паступіць не ў тэхнікум, а ў Засаднічую шахцёрскую школу, прачытайце інфармацыю „W szkołach górniczych wolne miejsca" ў „Gromadzie Rolnik Polski" «з дня 24 ліпеня 1962 г. (аўторак), з якой даведаецеся падрабязней аб умовах прыёму.

(НА)

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.
Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.
Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2,40 zł, kwartalnie — 7,20 zł, półrocznie — 14,40 zł, rocznie — 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.
Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-5-100024
Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4,70 $ w Europie, 5 $ — w USA.
Nakład 5000 Btk F-3

КІНО

ПРАГРАМА
ад 6—12. VIII. 1962 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Swiatła na biegunie" (radz.), 7—9. „Telegraficzny pojedynek" (rumuński), 10—12.

Кляшчэлі
„Słońce wschodzi nad Bengalem" (pakistański), 7—9. „Pokój przychodzącemu na świat" (radziecki), 10—12.

Навасады
„Skok o świcie" (radz.), 11—12.

Нараў
„Salwa o świcie" (radz.), 8—12.

Нараўка
„Zuzanna i chłopcy" (polski), 8—12.

Чаромуха
„W pięknej Indonezji" (radz.), 7—9. „Portier z Lazurowego Wybrzeża" (franc.), 10—12.

Чыжы
„Dotknięcie nocy" (polski), 8—12.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Zaduszki" (polski), 8—12.

Бранск
„Pierwszy lot w kosmos" (radziecki), 7—9.„Herszt" (franc.), 10—12.

Орля
„Wiatr ucichł przed świtem" (jugosł.), 8—12.

Райск
„Dziewiąty krąg" (jugosł.), 8—12.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Z soboty na niedzielę" (ang.), 7—9. „Gorsza miłość" (węgierski), 10—12.

Міхалова
„Przeżyłem swoją śmierć" (czeski), 7—9. „Martwe dusze" (radz.) 10—12.

Супрасль
„Księżniczka i niedźwiedź" (czeski), 7—9. „Ukryte skarby" (czeski), 10—12.

Чорна Весь
„Dzień ostatni, dzień pierwszy" (radz.), 7—9. „Żebro Adama" (USA), 10—12.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„W obronie mojej miłości" (włoski), 7—9. „Miłość powraca wiosną" (radz.), 10—12.

Мілейчыцы
„Człowiek z za biurka" (włoski), 7—9. „Pokój przychodzącemu na świat" (radz.), 10—12.

Нурэц
„Marysia i krasnoludki" (polski), 7—9. „Herszt" (franc.), 10—12.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Katastrofa" (rumuński), 7—9. „Wyrok" (polski), 10—12.

Сухаволя
„Kłopoty z miłością" (NRD), 7—9. „Tajemnica szyfru" (rumuński), 10—12.

Шудзялава
„Daleki ukochany" (radz.), 8—12.

Янаў
„W krainie białej czapli" (węgierski), 7—9. „Jewdokia" (radziecki), 10—12.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Człowiek ze słomy" (włoski), 11—12.

Новы Двор
„Dziewiąty krąg" (jugosł.), 11—12.

Ружаны Сток
„SOS Titanic" (angl.), 11—12.

(Працяг са стар. 2).

Нарэшце Заўгелю пашчаслівілася злавіць прапагандыста, але Пфайфер катэгарычна заявіў, што да восьмай вечара няма чаго і думаць, каб выехаць з Шамбрэі, бо яму трэба выступіць яшчэ ў некалькіх месцах.

— Гер Пфайфер, у нас цяпер не вельмі спакойна, і лепш было б выехаць адразу, або пераначаваць у Шамбрэі і рушыць у дарогу раніцай, — заўважыў Заўгель.

— А з якога гэта часу афіцэры арміі фюрэра пачалі баяцца цемры. Я прывык да думкі, што баяцца яе толькі дзеці! — пажартаваў Пфайфер і акінуў пераможным позіркам шматлікіх афіцэраў, якія яго акружалі.

Прысутныя зарагаталі. Заўгель пачырванеў і адышоў.

А чацвертай дваццаць дня Генрых і Заўгель сустракалі на вакзале Берціну. Берціна была ў парадной форме. Заўгель з захапленнем паглядаў на госцю.

Папрасіўшы прабачэння, Заўгель пайшоў ўдакладніць з Пфайферам гадзіну ад'езда, а Берціна і Генрых накіраваліся ў рэстаран.

— Што за вецер прыбіў вас да нашых берагоў і ці надоўга? — спытаў Генрых, калі яны зручна размясціліся ў асобнай кабіне.

— Інакш кажучы: адкуль вас прынесла і як доўга вы надакучваць будзеце мне? — рассмяялася Берціна.

— Я, здаецца, не даў вам ніякай падставы зрабіць такі вывад.

— А тое, што вы нават для формы не запрасілі мяне на заручыны?

— Вы жанчына і павінны здагадацца, што я ўнікаў сустрэчы з вамі якраз таму, што моцна хацеў гэтага!

— О, Генрых, глядзіце, каб я не злавіла вас на слове! Дык я цяпер буду вашай суседкай і мушу папярэдзіць: хачу адудзячыцца гэтай шыраканосай Лорхен, выкраўшы ў яе з-пад носа жаніха!

— Як гэта будзеце маёй суседкай? Дык канцлагер, дзе вы працуеце, наколькі я помню, ва Усходняй Прусіі?

Берціна падняла адно плячо і павярнулася ім да Генрыха.

— Вы вельмі няўважлівы, барон! Звярніце ўвагу вось на гэта! — Берціна пастукала пальцам па невялікім пагоне.

— О, дык вас можна павіншаваць.

— Як бачыце! А гэта значыць, што мяне павысілі і на пасадзе. Мяне назначылі начальнікам жаночага канцлагера ўзмоцненага рэжыму ў Понтэ-Сан-Марцін, гэта, здаецца, недалёка ад Сан-Рэмі.

— Вы вельмі хутка прасоўваецеся.

— О, проста маланкава! Хочаце ведаць чаму? Я запрапанавала новы рэжым для паланянак і добра вывучыла густы свайго начальства. Я адбірала наймаладзейшых і найпрыгажэйшых дзяўчат і ведала каму якую накіраваць... Праз некалькі месяцаў я ўжо была наменнікам начальніка лагера!

— Так вы хутка даслужыцеся і да генерала!

— О, кар'еру я зраблю!

Берціна не прыкмеціла ні іранічнасці тону Генрыха, ні злых агенькоў у яго вачах.

—Што да сваёй далейшай кар'еры, то я вялікую надзею пакладаю якраз на гэты лагер, які маю цяпер прыняць. Нядаўна там забілі начальніка. Шмат павесілі, але вінаватых не знайшлі. Мне даручана ў гэтым лагеры завесці самы жорсткі рэжым, і я ўжо апрацавала цэлы план захадаў. О, я ўпэўнена, што свайго даб'юся! Нават, калі б мне давялося павесіць кожную трэцюю!

Генрых адчуў, што ў яго цямнее ў вачах.

— Што з вамі, Генрых? — пачуў ён голас Берціны і раптам быццам прачнуўся ад сну.

«Яна не даедзе да лагера. Як гэта зрабіць, — не ведаю, але яна да лагера не даедзе!» — цвёрда вырашыў ён, і адразу яму зрабілася лягчэй.

(Працяг за тыдзень)

Гумар і сатыра

КУР'ЁЗЫ

ПРЫ ЖАНЧЫНАХ НЯЁМКА

Ці можа жанчына справіцца з абавязкамі футбольнага суддзі і ці мае яна якія - небудзь перавагі на футбольным полі ў параўнанні з мужчынамі?

— Так! — упэўнена адказвае французскі часопіс «Футбол магазен». — У футбольнай федэрацыі дэпартамента Савойя не раз судзіла сустрэчы нейкая мадам Т'еры са сваімі памочніцамі — дзвюма залоўкамі. Яны, накшталт суддзяў-мужчын, таксама дапускалі асобныя памылкі, але затое ў тых сустрэчах, калі судзяць жанчыны, на полі не пачуеш ніводнага грубага слова.

«Пры жанчынах, разумееце, няёмка!»

З апошняй вайны

Немец пытае свайго сябра:

— Як ты вітаеш старшага?

Той адказвае:

— Калі бачу нямецкага, падымаю адну руку; калі ўбачу рускага, падыму дзве рукі.

Прыслаў **Вася Лісевіч**

— Цудоўныя гэтыя калектыўныя экскурсіі.

ПАДЗЯКА

Адна кума папрасіла другую, каб тая ёй хлеб замясіла.

Калі кума замясіла і збіралася адыходзіць, гаспадыня стала ёй дзякаваць.

— Не дзякуйце, кума, мне, — кажа тая, што мясіла, — дзякуй вам, што ў вашым хлебе я рукі памыла.

Прыслаў **Мікалай Лаўрашук**

Паміж закаханымі

— Ах, якія ў цябе мілыя вочы! Я магу з іх вычытаць усё, што ты пра мяне думаеш...

— Ну? І не гневаешся нават на мяне?

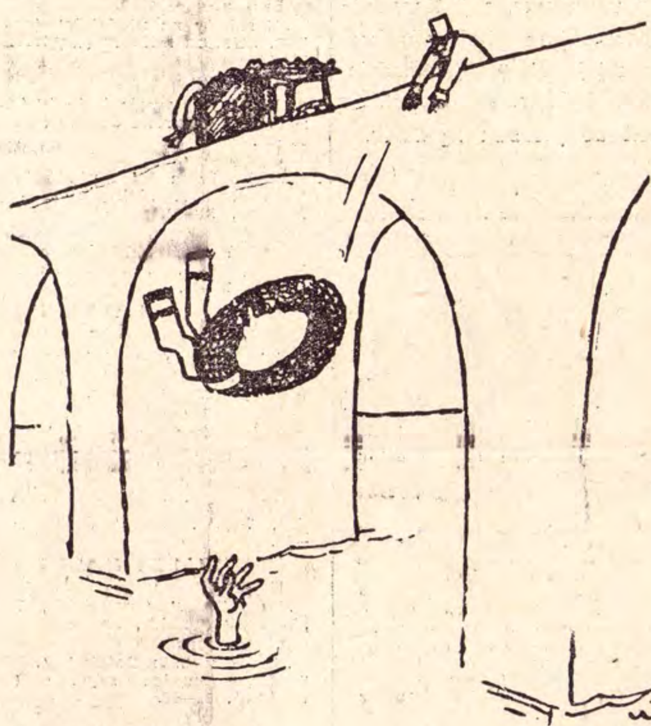
Прыслала **Ніна Аляксеюк**

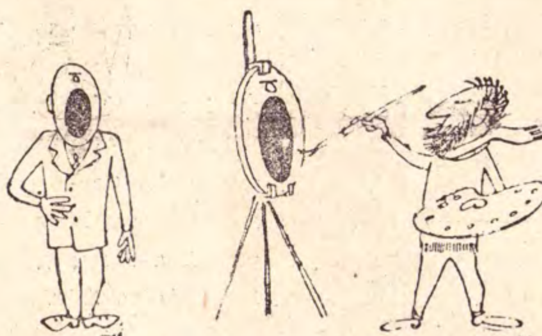
Што робіць?

— Што робіць ваш муж?

— Усё тое, што я яму скажу...

Прыслала **Марыся Данілецкая**

Партрэт спевака

Песні па заяўках

По просьбе Жэні Гламбоцкай з Грыбоўшчыны, Сакольскі павет, змяшчаем папулярную сучасную савецкую песню

Огней так много золотых

Слова Н. Доризо — Музыка К. Молчанова

Огней так много золотых
На улицах Саратова,
Парней так много холостых,
А я люблю женатого.

Эх, рано он завел семью —
Печальная история.
Я от себя любовь таю,
А от него тем более.

Я от него бежать хочу,
Лишь только он покажется, —
А вдруг все то, о чем молчу,
Само собою скажется.

Его я видеть не должна,
Боюсь ему понравиться.
С любовью справлюсь я одна,
А вместе нам не справиться.

Грэцкая каша

Сярод усіх круп сёння першае месца займае міс-грэцкая крупа. Смуглая, загарэлая, шматлікіх прымушае гэта прыгажуня ўздыхаць з прагнасцю.

Па ўсёй краіне шырокай не пералічыш у нас аматараў грэцкай кашы. Некаторыя грамадзяне любяць зразы з грэцкай кашы, іншым падавай грэцку кашу з маслам, яшчэ іншым — з малаком, а шматлікія людзі аблізваюцца на ўспамін аб пірагах з грэцкай кашай са скваркамі.

Бяспрэчна, грэцкая каша ў кожным доме пажаданая госця.

Пару гадкоў назад мы да яе прэтэнзій не мелі. Цяпер становішча змянілася. На высокай драбіне гандлёвай іерархіі апынуўся грамадзянін, які не любіць грэцкай кашы. Грамадзянін начальнік над кашамі спярша загадаў паменшыць скуп грэчкі, затым выдаў інструкцыю прымаць кілаграм грэчкі за кілаграм збожжа (раней цэнтнер грэчкі прымалі за два з палавінай цэнтнераў збожжа).

Сяляне паглядзелі на гэтыя загады, падрапалі патыліцу ды сказалі:

— Пацалуйце нас у нос! Не хочаце грэчкі, не трэба.

Замест грэчкі, сяляне пачалі сеяць больш выгадныя культуры.

Цяпер гараджане ганяюцца без вынікаў за грэцкай крупой ды сялян лаюць: вы, маўляў, такія - сякія, аб рабочым класе не турбуецеся.

Аб грэцкай кашы цяпер газеты пішуць, нарыхтоўшчыкаў лаюць, не ведаючы таго, што нарыхтоўваць няма чаго. Аб грамадзяніне начальніку, які не любіць грэцкай кашы, ніхто не ўспомніць.

А яму трэба было б паставіць помнік з грэцкай саломы, каб нашчадкі ведалі, чаго можа дасягнуць адна неразумная галава.

А пакуль давядзецца нам, людзі добрыя, абыходзіцца без грэцкай кашы.

Пачакаем.

Магчыма, нехта задзярэ галаву ды крыкне ўгару драбіны:

— А ну, даражэнькі, круці назад, а то як звалішся ўніз, з самога каша атрымаецца.

Дзядзька Лявон

Памажыце ажаніцца

Людзі жэняцца, выходзяць замуж, а я ніяк не магу надумацца. Я ўжо не малады, год купляць не трэба, адступіць іх нават, каму трэба, магу.

— Жаніся! — не дае мне спакою маці.

— Дакуль ты дурня будзеш строіць? — памагае ёй бацька.

Бацьку гэта сказаць лёгка, ён ажаніўся з маёй роднанькай мамаю, а я мушу з чужою - чужуткаю.

Мае сябры пажаніліся ўсяляк. Саша — за пасаг. Янка — з вялікага кахання. Грыша — за прыгажосць. Вася — за характар.

Мне хутка трыццаць. Я і сам ведаю, што пара мне жаніцца. Але як?

Перад постам мне гаварылі:

— Паехалі, я маю для цябе жоначку баба — у дзверы не ўвойдзе! А пра пасаг не гавары. Што толькі захочаш, нават і грамафон.

Другі зноў кажа:

— Ведаю, яна не зусім удалася з прыгажосцю, але затое добрых і слаўных бацькоў.

Трэці прапанаваў вельмі прыгожую, а чацвёрты — з добрым характарам.

Так прайшоў пост і я нідзе не паехаў. Я думаў так: пасаг я змагу раз вецці за адзін год, а жонкай, як удасца, магу ладавіцца на ўсё жыццё. Тады і грамафон не паможа. Са слаўнымі бацькамі я таксама жыць не буду. А з добрага характару часам выйдзе наадварот. Прыгажуню я таксама не хачу. Мой сусед узяў прыгожую. І пачалі яе ўсе любіць. Разышоўся.

Пачаў угаварваць мяне мой самы лепшы сябра:

— Нічога, што ты ўжо старэйшы, ты толькі падшукай сабе нешта на бока. Калі яна закахаецца ў тваё сэрца, а ты ў яе — раптам і пажэнішся.

Я ўжо быў у гэта паверыў. Але прыглядзеўшыся да тых, што ўжо кахаюцца, спыніўся. Яна кахаецца са сваёй Зосяй ужо дзесяты год і яшчэ не пажаніліся.

«І мая будзе такая любоў, — падумаў я, — без пары пастарэю.»

А найбольш зацікавіла мяне каханне Пеці з Гандзяй Любіліся яны, любіліся ажно — бах — прыехаў кавалер з суседняй вёскі і захапіў Гандзюльку.

— Ідзі ў адбой, — кажуць Пецю хлопцы.

А ён спакойна адказвае ім:

— Ісці ў адбой — гэта вельмі непрыгожа. Свет шырокі і дзяўчат шмат.

Прыйшло вяселле. Быў на ім і Пеця. Глянулі яны адзін другому ў вочы і я чуў, як у іх закалаціліся сэрцы. Пад канец гульняў падыходзіць да Пеці Гандзюліна сяброўка і кажа:

— Ідзі, згуляй разок на канец з Гандзяй. Яна прасіла табе гэта перадаць.

Падышоў Пеця да Гандзі, укланіўся, згуляў і адвёў да мужа. А ў вачах Гандзі слёзы. Яна адвярнулася да сяброўкі, стрымліваючы плач, сказала: «Ох, лёс, ты мой, лёс!»

Калі ў іх гэта так сталася, я цяпер у любоў не веру і бадай той, хто не выдумаў, з пекла не вылазіў.

Ну і як тут ажаніцца? Памажыце мне! Калі памажаце, запрашу на вяселле.

СТАРЫ КАВАЛЕР

Пад зялёнае сукно

Малады рабочы Гумаў
Нешта новае прыдумаў.
— Прапанова? Пакажы!
— Вось эскізы, чарцяжы.
Запэўняю, што нямала
Сэканомім мы метала...
Майстар галаву пашкроб,
Брыгадзір наморшчыў лоб
І дырэктар кінуў вокам...
Гумаў уздыхнуў глыбока.
Інжынер падкрэсліў штосьці:
— Мне здасцца, думка ёсць.
Тут узяў дырэктар слова:
— Гэта ж скарб, не прапанова!
Лета адышло ў цвіценні,
У паветры водар мяты.
Ну, а як з укараненнем
Прапановы той прынятай?
Так, прыняць то прынялі,
Але ходу не далі.
І накрыла ўсё даўно
Ўсім вядомае сукно.

Т. КАЗЛОЎСКАЯ

— Чытач, хутчэй павярні газету, бо так мне не выбрацца з піке...